

Millî Eğitim Kurumlarında Sonuç Odaklıdan Süreç Odaklıya Disiplin Problemlerine Yönelik Çözümleyici Yaklaşımların Geliştirilmesi

Erdoğan Söylemez

MEB Eğitim Yöneticisi

erdogansoylezmez55@gmail.com, ORCID:0009-0001-5598-9851

Mehmet Göl

MEB Eğitim Yöneticisi

mgol78@gmail.com, ORCID:0009-0001-3411-5240

Özet

Bu çalışmada millî eğitim kurumlarında sonuç odaklıdan süreç odaklıya disiplin problemlerine yönelik çözümleyici yaklaşımların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Disiplin kavramı hakkında oldukça çeşitli görüşler vardır. Disiplin kelimesinin bünyesinde pozitif duygudan uzak bir duygu barındırmaktadır. Bu yüzden okul sınırları içerisinde çoğunlukla öğrencileri rahatsız eden bir kelime olarak algılanır. Ancak okullarda disiplinin sağlanması hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin güvenliği için önemli olduğu unutulmamalıdır. Okullarda hedeflere ulaşabilmek için öncelikli olarak verimli bir eğitim-öğretim alanının, sürecinin yaratılması esastır. İlgili eğitim ortamı ise güvenli ve düzenli yani disiplinli bir öğretim alanı ile oluşturulabilmektedir. Bu alandaki okul sınırları içindeki disiplin tam anlamıyla hareket edilemeyecek alanların oluşturulması, öğrencilere ve öğretmenlere sınırlar çizilmesi anlamına gelmediği bilinmelidir. Bu

tarz güvenli ortamın sağlanması ise ancak disiplinin sağlanması ile mümkündür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenen bu düşünce, MEB temel hedeflerinin verimli ve etkin bir eğitim-öğretim için öncelikle disiplinli bir sınıf ortamının oluşturulması ile başladığı ifade edilmiştir. Ancak literatürde ilgili görüşe ters nitelikte olan görüşlerin de varlığı yadsınamaz. Sınıf ve disiplin kelimelerinin birbirine zıt iki kelime olduğunu belirten bilim insanlarına göre, disiplinin var olduğu bir ortamda sınıfın gerçek olamayacağı vurgulanmıştır. Bu bilim insanları, sınıf ortamında olması gerekenin disiplin değil düzen olduğunu ve eylemlerin belirli kurallara bağlanması ise de düzenin sağlanacağını belirtmiştir. Bir diğer görüşe göre, öğretmenin penceresinden bakınca disiplin öğretmenler tarafından öğrencilere ve diğer öğretmenlere uygulanan baskı-ceza temelli davranış biçimi iken öğrenci penceresinden incelendiğinde öğrencilerin kendi hayatlarını sınırlandıran ve benliklerine yönelik yapılan bir davranış biçimidir. Disiplin aynı zamanda insanların birlikte yaşamalarının bir gerekliliğidir. Özetle, disiplin tam anlamıyla önceden belirlenen kurallara uyma niteliği ağır basan bir kavram olmakla beraber kapsayıcılık bakımından hem öğrenciyi hem de öğretmeni kurallara uyulması sınırları içine dahil eden bir kavramdır. Aynı zamanda öğrencinin disiplin sayesinde öğrenci içinde bulunduğu toplumun yaşam koşullarına uygun huzursuzluk yaratmayacak davranışlar geliştirmesine olanak sağlayan ve aksi bir durum olduğunda ilgili koşullar içinde yaşanan bu olumsuzluğu kontrol edebilecek ortamlar sağlayan bir kavramdır.

Anahtar Kelimeler: Millî Eğitim, Eğitim Kurumları, Disiplin Problemleri, Çözümleyici Yaklaşımlar

Development of Analytical Approaches for Disciplinary Problems from Result-Oriented to Process-Oriented in National Educational Institutions

Abstract

In this study, it is aimed to develop analytical approaches for disciplinary problems from result-oriented to process-oriented in national educational institutions. There are quite a variety of opinions about the concept of discipline. The word discipline contains a feeling far from positive emotion within its structure. For this reason, it is often perceived as a word that offends students within the school boundaries. However, it should be remembered that ensuring discipline in schools is important for the safety of both students and teachers. In order to achieve the goals in schools, it is essential to create an efficient education and training area and process as a priority. The relevant educational environment, on the other hand, can be created with a safe and orderly, that is, disciplined teaching space. It should be known that the discipline within the school boundaries in this area does not mean the creation of areas that cannot be moved literally, the drawing of boundaries for students and teachers. Ensuring such a safe environment is possible only with the provision of discipline. Supported by the Ministry of National Education, this idea has been stated that the main goals

of the Ministry of National Education begin primarily with the creation of a disciplined classroom environment for an efficient and effective education. However, the existence of opinions in the literature that are contrary to the relevant opinion cannot be denied. According to scientists who stated that the words class and discipline are two words that are opposite to each other, it has been emphasized that class cannot be real in an environment where discipline exists. These scientists have stated that what should happen in the classroom environment is order, not discipline, and order will be ensured if actions are linked to certain rules. According to another view, discipline when viewed from the teacher's window is a form of pressure-punishment-based behavior applied by teachers to students and other teachers, while when viewed from the student's window, it is a form of behavior that limits students' own lives and is directed at themselves. Discipline is also a requirement for people to live together. In summary, discipline is a concept that literally outweighs the quality of compliance with predetermined rules, but in terms of inclusiveness, it is a concept that includes both the student and the teacher within the limits of compliance with the rules. At the same time, it is a concept that allows the student to develop behaviors that will not create unrest in accordance with the living conditions of the society in which the student is located thanks to discipline, and provides environments that can control this negativity experienced under the relevant conditions when otherwise.

Keywords: National Education, Educational Institutions, Disciplinary Problems, Analytical Approaches

Giriş

Okul içinde düzenin bozulmasına neden olan öğrenci ve öğretmen sorunları, bu sorunların nedenleri ve çözüm önerileri; çözümlerin uygulanmasında karşılaşılan zorlukların neler olduğu üzerinde birçok inceleme, çalışmada ve araştırmada önemle durulmuştur.

Sosyal alan olarak okullar bireylerin hayatının büyük bir kısmını kapsamaktadır. Dolayısıyla okul içinde de düzenin, uyumun olması esastır. Aksi durumda birçok insanın bir arada günün büyük bir bölümüne geçirmesi mümkün değildir.

Bireylerin iç içe yaşam sürdüğü mekanların başında okullar gelmektedir. Okullarda hedeflere ulaşabilmek için öncelikli olarak verimli bir eğitim-öğretim alanının, sürecinin yaratılması esastır.

İlgili eğitim ortamı ise güvenli ve düzenli yani disiplinli bir öğretim alanı ile oluşturulabilmektedir. Bu disiplinli alanın da oluşturulabilmesi ve kontrolü sanıldığından çok daha zordur.

Bu alandaki okul sınırları içindeki disiplin tam anlamıyla hareket edilemeyecek alanların oluşturulması, öğrencilere ve öğretmenlere sınırlar çizilmesi anlamına gelmediği bilinmelidir. Bu tarz güvenli ortamın sağlanması ise ancak disiplinin sağlanması ile mümkündür.

Okullarda disiplinin tam anlamıyla sağlanması esastır. Disiplin kişinin hem kendine hem de başkasına zarar vermeden, sınıfın ve okulun düzenini bozmadan olağan süreci devam ettirebileceği düzenin sağlanmasını sağlayan bir kavramdır.

Disiplin sayesinde, okullarda belirlenen kurallara uyulması mümkün kılınmış ve hem kişinin kendisi hem de karşısındaki kişinin korunması esas alınmış olur. Burada yer alan korunma kavramı sadece hem fiziksel hem de psikolojik korumayı içermektedir.

Toplumsal yaşamın tüm dinamiklerinde olduğu gibi okullarda da hem öğretmen hem de öğrenci kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bu sorunların çözümleri, gereken kazanımların hem öğretmene hem öğrenciye hem de ailelere verilmesi ile mümkündür.

Bu aşamada ise gerek devlet bütçesi, kişilerin gerek sosyal ve ekonomik durumları gerek ise eğitim sistemlerinin içinde bulunduğu durumlar yasal şartları sorunların çözümünde karşılaşılan zorluklar olmaktadır.

Okullarda hem öğretmen hem de öğrenci kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bu sorunların çözümleri, gereken kazanımların hem öğretmene hem öğrenciye hem de ailelere verilmesi ile mümkündür.

Bu aşamada ise gerek devlet bütçesi, kişilerin gerek sosyal ve ekonomik durumları gerek ise eğitim sistemlerinin içinde bulunduğu durumlar yasal şartları sorunların çözümünde karşılaşılan zorluklar olmaktadır.

Kuramsal Çerçeve de Literatür İncelemesi

Disiplin kelimesi kökenine bakıldığında aslında Fransızca kökenli discipline kelimesinden geldiği görülmektedir. Fransızca kökenli disiplin kelimesinin manası ise Türkçe olarak düzen, yol-yordam, sıkıyönetim anlamlarındadır (Tortop vd, 2007: 322).

En basit anlamı ise TDK tarafından açıklanan anlamıdır. Disiplin, var olan yasa, kurala, düzene uyumlu olmayı ifade etmektedir ve düzen, intizam, itaat gibi kelime anlamlarını da karşılamaktadır (Türk Dil Kurumu,1994:234).

Eripek (1980) ise disiplini, çocuk ya da genç olan bireyi hem kendisini hem de yaşadığı toplumun ilişkilerinde uygun davranış ve tutuları benimsemesi için gereken değer ölçütlerine göre yetiştirilmesi, yönetilmesi olarak açıklamaktadır.

Başaran (2000) disiplini, okulun kural ve kaidelerinin öğrenciler tarafından uygulanabilirliğinin sağlayabilmek amacıyla ortaya konulan çabalar olarak ifade etmektedir.

Disiplin kavramı evde iş yerinde sokakta ve daha birçok noktada karşımıza çıkan bir kavramdır. Kullanıldığı yere göre tanımlarında değişiklikler olsa da en önemli ortak noktası içinde bulunulan düzenin korunmak istenmesidir.

Toplum içinde sağlanan disiplinin asıl amacı bireyi at gözlükleri ile sıkıştırmak ve hareket alanını daraltmak değil bireyin körü körüne itaatkâr olmasından kurtarıp, kendi kendini kontrol edebilmesini sağlamaktır.

Birey disiplin sayesinde kurallara uyum sağlayabilmeyi gerektiğinde uyumlu olabilmeyi öğrenmektedir. Bir başka görüşe göre disiplin kişinin doğru dürüst davranış ve beceri kazanması, öğretici olması ve yetişmesidir.

Birey disiplin sayesinde kişiliğini kazanabilmektedir. Bir arada yaşayabilmeyi, uyumlu olmayı, özgürlüğünü doğru bir şekilde kullanabilmeyi, toplumla uyumlu yaşamayı ve toplumun normlarına sağlıklı bir şekilde yaklaşım saygı duymayı sağlamaktadır (Arca, 1994:28-33).

Sonuç Odaklıdan Süreç Odaklıya

Disiplin Problemlerine Yönelik Çözümleyici Yaklaşımlar

Disiplin kavramı hakkında oldukça çeşitli görüşler vardır. Disiplin kelimesinin bünyesinde pozitif duygudan uzak bir duygu barındırmaktadır. Bu duygunun tamamen negatif olduğunu belirtmek de mümkün değildir.

Buna rağmen okul sınırları içerisinde çoğunlukla öğrencileri rahatsız eden bir kelime olarak algılanır. Ancak okullarda disiplinin sağlanmasının hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin güvenliği için önemli olduğu unutulmamalıdır.

Okullarda hedeflere ulaşabilmek için öncelikli olarak verimli bir eğitim-öğretim alanının, sürecinin yaratılması esastır.

İlgili eğitim ortamı ise güvenli ve düzenli yani disiplinli bir öğretim alanı ile oluşturulabilmektedir. Bu alandaki okul sınırları içindeki disiplin tam anlamıyla hareket edilemeyecek alanların oluşturulması, öğrencilere ve öğretmenlere sınırlar çizilmesi anlamına gelmediği bilinmelidir. Bu tarz güvenli ortamın sağlanması ise ancak disiplinin sağlanması ile mümkündür.

Okulda disiplin sorunlarına sebep olan öğretmen davranışları şu şekilde ifade edilmektedir (Akt: Özdal vd, 2017).

- a. Öğrenci davranışlarıyla, dış görünüşleriyle, giysileriyle ilgili rencide edici tutum sergilemek,
- b. Krize müdahalede beceriksizlik,,
- c. Kriz yönetimi konusunda yetersizlik,
- d. Kriz sürecinde kararız kalma,
- e. Ayrımcılık ve adaletsiz tutum,
- f. Öğrencilerin yaşam biçimleri ile ilgili söylemlerde bulunmak,
- g. Öğrenciler açısından eğitim ve öğretimi zor bir hale getirme,
- h. Sorunlara ilgisiz davranmak,
- i. Zamanı kullanma konusunda yetersizlik
- j. Başarısızlık endişesi,
- k. Bıkkınlık,
- l. Sözlü şiddet,
- m. Dersi bırakıp gitmek,
- n. Hazırlıksız olarak derse gelmek,

- o. Mesleğini benimsememiş olması, isteksizlik, mesleki yetersizlik.

Disiplin yaklaşımında öğrencilerden beklentilerin gerçekçi olması gerekmektedir. Eğer öğrencilerden potansiyelinin üzerinde bir beklenti söz konusu ise öğrenciler hırçınlık gösterebilir ve var olan düzeni bozmaya yönelik davranabilir (Akar: 2003; 21-42).

Öğrenciden kaynaklanan disiplin sorunları bazen kontrollü olarak bazen kontrolsüz olarak gerçekleşmektedir.

Kontrollü ve kontrolsüz disiplin sorunları aşağıda Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Kontrollü ve Kontrolsüz Disiplin Sorunları

Kaynak: Bahri, 2021:107-107.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenen disiplin düşüncesi, MEB temel hedeflerinin verimli ve etkin bir eğitim-öğretim için öncelikle disiplinli bir sınıf ortamının oluşturulması ile başladığı ifade edilmiştir (Özdemir, 2007:248).

Ancak literatürde ilgili görüşe ters nitelikte olan görüşlerin de varlığı yadsınamaz. Sınıf ve disiplin kelimelerinin birbirine zıt iki kelime olduğunu söyleyen Başar (2005) disiplinin var olduğu bir ortamda sınıfın gerçek olamayacağını vurgulamıştır.

Sınıf ortamında olması gerekenin disiplin değil düzen olduğunu ve eylemlerin belirli kurallara bağlanması ise de düzenin sağlanacağını belirtmiştir (Başar, 2005:71).

Bir diğer görüşe göre, öğretmenin penceresinden bakınca disiplin öğretmenler tarafından öğrencilere ve diğer öğretmenlere uygulanan baskı-ceza temelli davranış biçimi iken öğrenci penceresinden incelendiğinde öğrencilerin kendi hayatlarını sınırlandıran ve benliklerine yönelik yapılan bir davranış biçimidir.

Disiplin bir süreç olarak kişinin hem kendine hem de başkasına zarar vermeden, sınıfın ve okulun düzenini bozmadan olağan süreci devam ettirebileceği düzenin sağlanmasını sağlayan bir kavramdır.

Disiplin sayesinde, okullarda belirlenen kurallara uyulması mümkün kılınmış ve hem kişinin kendisi hem de karşısındaki kişinin korunması esas alınmış olur. Burada yer alan korunma kavramı sadece hem fiziksel hem de psikolojik korumayı içermektedir.

Eğitim kurumlarında disiplin ile amaçlanan davranışlar Rogers tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Rogers,2004:5):

- a. Öğrencinin kendi davranışlarının farkında olması
- b. Öğrencinin bu sayede davranış farkındalığı kazanması,
- c. Öğrencinin öz disiplini ve öz kontrolü sağlayabilmesi,
- d. Öğrencinin sorumluluk sahibi olması,
- e. Öğrencinin bu sayede yaptığı her türlü davranışı yüzünden hesap vermesi,
- f. Öğrencinin hesap sorma bilinci edinmesi,
- g. Öğrencilerin odak noktasının öğrenme olgusunda kalması,
- h. Öğrencinin hem kendisine hem çevresindeki kişileri saygı geliştirmesi,
- i. Öğrencinin hem kendi haklarını hem de başkalarının haklarını anlaması,
- j. Öğrencinin birey olarak bağımsızlık duygusunu kazanabilmesi,
- k. Öğrencinin aynı zamanda ekip içinde bir bütünün parçası olmayı öğrenebilmesi,
- l. Öğrencinin ahlaki değerleri (dürüstlük, adil olma, saygılı olma gibi) geliştirebilmesi amaçlanmıştır.

Disiplin aynı zamanda insanların birlikte yaşamalarının bir gerekliliğidir (Kazancı, 1989:10).

Özetle, disiplin tam anlamıyla önceden belirlenen kurallara uyma niteliği ağır basan bir kavram olmakla beraber kapsayıcılık bakımından hem öğrenciyi hem de öğretmeni kurallara uyulması sınırları içine dahil eden bir kavramdır.

Aynı zamanda öğrencinin disiplin sayesinde öğrenci içinde bulunduğu toplumun yaşam koşullarına uygun huzursuzluk yaratmayacak davranışlar geliştirmesine olanak sağlayan ve aksi bir durum olduğunda ilgili koşullar içinde yaşanan bu olumsuzluğu kontrol edebilecek ortamlar sağlayan bir kavramdır (Sorguç,1986:28).

Sonuç

Okul dışında edinilen zararlı davranışların okula yansması disiplin sorunlarının başlıca nedenlerindedir.

Öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının çözümlerine ilişkin kategoriler:

Öğrencilerin okul ihtiyaçlarının belirlenmesi;

Okul içi etkinliklerin düzenlenmesi;

Rehberlik servisi kullanımı ve eğitim verilmesidir.

Okul içinde rehberlik öğretmenleri tarafından, kısa ve sıkıcı olmayacak bir şekilde düzenli bilgilendirme semineri yapılırsa öğrencilerin ve öğretmenlerin okul içindeki davranışlarında iyileşme olacaktır.

Rehberlik servisi tarafından hem bilgilendirici hem koruyucu olarak öğrencilere kötü alışkanlıkların sonuçları, akran ilişkileri, kaba davranışlarının nedenleri ve sonuçları ifade edilmelidir.

Öğrencilere değer verilmeli ve bir birey olduğu hissettirilmelidir. Şiddete maruz kalmaları, akran zorbalığı yaşamaları önlenmelidir. Böylelikle çocuk şiddet öğrenmez ve bir başkasına şiddet göstermez. Okul içinde boş zamanların değerlendirileceği etkinlikler yaratılmalıdır.

Sonuç olarak öğrencilerin okulda kaliteli zaman geçirmesi sağlanmış olacaktır. Ancak tüm bu sorun çözümlerine ilişkin yaklaşımlarda bazı zorluklar yaşanmaktadır.

Öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarının çözümlerinde karşılaşılan zorluklara ilişkin kategoriler:

Okulun olanakları;

Yerine getirilemeyen sorumluluklar;

Vizyon eksikliği;

Öğretmenlerin tükenmişlik hissidir.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin tükenmişlikleri okulda yaşanan sorunların çözümünde karşılaşılan zorlukların başındadır. Ayrıca okul müdürlerinin öğrenciler için düşündüğü hedeflerin yeterli olup olmadığı, vizyonu bu aşamada önem kazanmaktadır.

Okul içinde sorumluluklardan kaçınılması da disiplin sorunlarının çözümünde karşılaşılan zorluklardandır.

Sonuç olarak okullarda hem öğretmen hem de öğrenci kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Ancak bu sorunların çözümleri, gereken kazanımların hem öğretmene hem öğrenciye hem de ailelere verilmesi ile mümkündür.

Bu aşamada ise gerek devlet bütçesi, kişilerin gerek sosyal ve ekonomik durumları gerek ise eğitim sistemlerinin içinde bulunduğu durumlar yasal şartları sorunların çözümünde karşılaşılan zorluklar olmaktadır.

Kaynakça

Aydın, B., & Karakaya, B. A. (2021). Özel Ortaokul Sınıflarında Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları. *Ekev Akademi Dergisi*, (88), 99-118.

Başar, H.(2005). *Sınıf Yönetimi*. Ankara. Anı Yayıncılık.

Başaran, İ.E. (2000). *Eğitimin Psikolojik Temelleri Eğitim Psikolojisi*. Ankara, Feryal Matbaası.

Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi Ve Disiplini*. Ankara. Anı Yayıncılık.

Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Beytepe Basımevi.

Geylan, R. Ve Tonus, H.Z. (2013). İnsan Kaynakları Yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2900.

İlgar, L. (2000). Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınları

Kazancı, O. (1989). Sınıfta Disiplin Sorunu, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 148.

Özdemir, A. (2007). Öğrenci Disiplin İşleri Ve Uygulamaları, (Ed. E.Karip), Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Sorguç, B. (1986). Disiplin Ve İdari Soruşturma. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

Şişman M., S. Turan, (2008). Sınıf Yönetimi. Ankara, Öğreti, Pegem Akademi

Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., Ve Özer, M. A. (2007). İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Türk Dil Kurumu (1994). Okul Sözlüğü, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınlar.